

SUMMARY

The article contains description of ideas of V. Zhabotinskiy about a national culture as unique and irreplaceable part of world culture.

Т. О. ПОКАТАЄВА

**Ф. І. ПІДДУБНИЙ – ПЕРШОПРОХОДЕЦЬ ТА ВИДАТНИЙ ОРГАНІЗАТОР
НЕДЕРЖАВНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Приватна вища школа виникла у 80-х роках ХХ ст., заявивши про себе польотом ініціативи і творчості, ентузіазму і цілеспрямованості, готовності до експериментів та інновацій. Минулі роки багато що відкоригували і розставили на свої місця, але безумовно, довели життєздатність і перспективність нового сектора вищої освіти дозволили зробити беззастережний висновок про те, що приватні ВНЗ виникли не осторонь від магістрального шляху розвитку освіти, не як випадковий зигзаг у процесі демократизації вищої школи, а як веління часу, як закономірний результат соціально-економічних і політичних перетворень у суспільстві.

Сьогодні постійно ставить нові завдання у галузі подальшого розвитку освіти, виховання, формування світогляду громадян. Важливе місце в їх розвитку належить історичній науці, яка виконує свої функції у збагаченні та збереженні знань щодо минулого нашої країни. Широке коло питань історії освіти постійно доповнюється все новими аспектами та напрямками дослідження. Одним з цих напрямів, що активно розвивається, є історія недержавної освіти.

Важливим кроком у вивченні історії недержавної освіти є персоніфікації цієї історії, вивчення ролі конкретних осіб у створенні цього важливого феномену культури. Специфікою біографістики вищої освіти є те, що доля людей тут тісно пов'язана з історією вишу. В недержавній вищій освіті України є декілька великих освітніх структур. Першим найбільшим недержавним вузом України у 1990–1996 рр. був Міжнародний інститут управління, бізнесу і права, засновником та керівником якого був Ф. І. Піддубний.

Історичний процес дослідження розвитку недержавної освіти висвітлений в ряді монографій та численних статтях колективу Харківського гуманітарного університету “Народна українська академія” під керівництвом В. І. Астахової. В наукових працях за її редакцією розглядаються історичні умови виникнення недержавної освіти, здійснена періодизація, виділені переваги та недоліки приватних вузів та характеризується система підготовки кадрів у закладах освіти недержавної форми власності [1]. Питанням історії недержавної освіти ґрунтовно займаються автори монографій, такі як І. А. Добрянський, В. М. Огаренко, О. Л. Сидоренко [2-4].

Метою статті є вивчення біографії Ф. І. Піддубного – першопроходця приватної освіти, видатного педагога на прикладі створеного ним вузу.

Розповідь про життя Федора Піддубного почнемо з цитат з його програмної статті “Розбудіть сплячого генія” [5]. У цій статті він формулює принципи своєї освітньої діяльності та загальні життєві установки.

“Занадто багато людей живуть життям, у якому їх дійсний потенціал не розкритий і не задіяний, адже життя, що складається з несправджених надій, – не життя... Суспільство тому так повільно просувається вперед, що не передає знання від покоління до покоління через систему прогресу і необхідних знань. Висновок одержується наосліп. А ті, що навчилися, виявляють себе озброєними знаннями для життя у світі, що більше не існує... Формула успіху одна на всі випадки життя – необхідно створювати тільки те, що потрібно конкретно людям і за що вони готові платити... Процвітаючий підприємець, що переборює численні перешкоди через провали і невдачі, через збитки і прибуток, це – герой, це мрія!.. Кожному завжди варто пам'ятати – якщо ви хочете стати не тільки багатим, але і щасливим – для цього потрібно своєю енергією і грошима організувати користь іншим людям. Потім з цієї користі виникає фінансова винагорода, але ні в якому разі не з думок про те, «що я від цього буду мати?» Як тільки ви вимовили цю фразу, ангел-охоронець залишив вас... Ми даємо вам новий сучасний пугівник, що веде вас не лабіринтом з нескінченними тупиками, а нормальною гарною дорогою, до статку і щастя, про які ви тільки мріяли” [5].

З цих слів перед нами постає людина з месіанським устремліннями допомогти людям жити щасливо та заможно, не порушуючи моральних норм, а навпаки, завдяки моралі та бажанню

зробити людям добро. Людина, яка готова не тільки сама подолати труднощі задля побудови свого життя завдяки самореалізації, виявлення свого дійсного потенціалу, а й навчити цього інших, надаючи їм освіту, знання життя і праці у новому суспільстві.

Федір Піддубний є автором десятків наукових праць і публікацій, навчально-методичних посібників з питань економіки, підприємницької діяльності і новітніх методів навчання бізнесу і ринкової економіки. За своє життя Ф. Піддубний створив більш ніж 100 інститутів в Україні та Росії. Академік (тобто член декількох громадських організацій науковців) Федір Піддубний був також дійсним членом Європейської академії регіональних наук, включений відразу в кілька престижних міжнародних біографічних довідників, а також представлений до Нобелівської премії.

Федір Іванович Піддубний народився в 1930 р. у селі Заповітне Ростовської області. Служив у військово-повітряних силах Чорноморського флоту. Закінчив Рязанське педагогічне училище. Учився на журналістському факультеті Ростовського державного університету. Але був відрахований з п'ятого курсу університету та виключений з рядів КПРС, через сфабриковану кримінальну справу, у якій йому інкримінували дії, що суперечать соціалістичним принципам навчання і виховання молоді. Його заарештовують, поміщають у в'язницю спочатку в Артемівську, а потім і в Донецьку, де він і пізнає вперше найвитонченіші методи слідства тоталітарного комуністичного режиму, і все це лише за підтримку на той час прогресивних поглядів відомого вченого Ростовського державного університету Оганеса Акоюна [6].

Незабаром він звільняється через відсутність складу злочину, непохитно і мужньо витримавши випробування, що випали на його долю та захищає екстерном диплом Всесоюзного інституту управління за фахом "менеджер". Ф. І. Піддубний цілеспрямовано і невтомно намагався реорганізувати й удосконалити систему вищої освіти в Україні на основі кращих зразків світового досвіду, впроваджуючи новітні ринкові форми і методи економічної і підприємницької підготовки бізнесменів і підприємців.

Підтвердженням правильності взятого ним курсу є рядки з тижневика "Дзеркало тижня": "Не знаю, яку характеристику дасть час ректорам приватних вузів першого покоління. Але, напевно, в одному їм не можна буде дорікнути – у нещирості свого починання. Вони намагалися ціною великих зусиль пробити пролом у стіні рутини, відсталості, трафаретності" [7].

На базі Слов'янського авіаційно-технічного училища Ф. І. Піддубний створив Міжнародний інститут управління, бізнесу і права (МІУБП), а під час одного зі своїх виступів обіцяв зробити в Слов'янську "Гарвард". На початку діяльності вузу була створена певна матеріальна база, сформований викладацький корпус. Його справі спочатку сприяв уряд і губернатор В. Щербань. Це допомагало вирішувати багато організаційних питань і забезпечувати первинну легалізацію. В МІУБП були відкриті класи механічних пишучих машин для початківців, електричних машин з російським, українським і латинським шрифтами, аудиторії з комп'ютерною технікою, а також прекрасні лінгафонні кабінети. З розряду новинок – клас ораторського мистецтва зі спеціальними п'ятигранними столами, дзеркалами, телекамерою, що проектує на екран зображення. При своєму вузі він мав намір відкрити центр соціальної адаптації військовослужбовців і прагнув отримати для цієї мети бюджетні кошти.

Експерт з вищої освіти при уряді США Дж. Д. Бенсон, відвідавши у Слов'янську Міжнародний інститут управління, бізнесу і права, зробив висновок, що це кращий навчальний заклад України і титул міжнародного носить заслужено [7].

Але першопроходець недержавної вищої освіти Ф. Піддубний на шляху реорганізації зустрічає перешкоди. Він вважає, що однією з головних причин того, що приватна освіта зустрічає дуже багато перешкод з боку держави є не чиновницьке свавілля, а те, що багатьом важко розставатися зі старою системою. Нам шкода людей, що уособлюють ту стару систему. Але при цьому ми не зважаємо на людей, яким жити і діяти в іншому часовому вимірі, в умовах уже не залізної завіси, а повної відкритості світу [7].

У 1995 р. у Слов'янську на стаціонарі навчається 1,5 тис. осіб, на заочному – 3,5 тис. студентів. Навчання в МІУБП починалося з класу машинопису і лінгафонного кабінету. Студент учився друкувати сліпим десятипальцевим методом – на механічній, потім електричній машинках, а потім на клавіатурі дисплея. А далі він готовий для роботи на комп'ютері, вчиться основам програмування. Як результат у 1995 р. на змагання комп'ютерщиків у Києві серед студентів багатьох державних і приватних ВНЗ вихованці Ф. Піддубного перемогли.

Крім того, понад 10 тис. студентів проходять навчання в десятках філій інституту, розкиданих по просторах СНД. Слов'янський виш має десятки центрів перепідготовки військовослужбовців на всьому просторі СНД. Офіцери навчаються в них безкоштовно і стають фахівцями з ринкової економіки. Один з таких центрів з 1995 р. діє в Орлі, тут вчиться близько 400 військовослужбовців і членів їхніх родин за спеціальностями “юрист-менеджер”, “маркетинг-директор”, “менеджер з банківської фінансової діяльності”, “економіст-бухгалтер”. Адміністрація міста й області пішла назустріч ініціаторам створення центра – Союзу ветеранів збройних сил Орловської області, заняття ведуться на базі Орловської філії Академії управління при Президентові Росії. Тут також училися студенти з Китаю, Японії, Південної Африки, країн СНД. За рахунок інтенсивних методик навчання в МІУБП тривало три роки. «Для навчання фахівця у галузі ринку більше і не треба», – впевнений Ф. Піддубний. На базі інституту була створена агрофірма «Джерело» у селищі Брусино для підготовки студентів-фермерів. На території агрофірми знаходилися теплиці, пасіка, ферми для корів, конферма, хлібозавод. На балансі інституту було 37 автомобілів (з них – два автобуси, два КамАЗи, автокран).

Лекції в МІУБП читали не тільки вітчизняні викладачі, а й фахівці з ближнього і далекого зарубіжжя.

Ф. Піддубний позиціонує свій ВНЗ як освітній заклад міжнародного зразка. Місія вузу декларується згідно з девізом «Створимо Гарвард у Донбасі!» [9].

Про якість освіти, що надається опосередковано свідчить перемога випускника МІУМБ Олексія Коровінського в міжнародній освітній олімпіаді. Він навіть удостоївся рукостискання тодішнього президента США Білла Клінтона. Інший випускник МІУБПа було став заступником Тольятинського нафтопереробного заводу "Лукойл", причому без додаткового перенавчання. Фото Ф. Піддубного разом з відомими політичними діячами, науковцями, освітянами часто можна було бачити на сторінках місцевих та центральних газет.

На той час діяльність Ф. Піддубного була взірцем для інших діячів приватної освіти, для тих хто починав цю справу. Підтвердженням є враження одного з таких початківців: “У 1992 р. в газеті «Аргументы и факты» з’явилася крихітна інформація про те, що у м. Слов’янську (Україна) відкрито приватний вищий навчальний заклад, у якому готують менеджерів. Для нас цю подію можна було порівняти хіба що зі звісткою про вибух атомної бомби на Ялтинській конференції. Ми дізналися, що все, про що ми сперечалися і мріяли, можна реалізувати у приватному ВНЗ.

Поїздка до Слов’янська дала змогу ознайомитися з незвичайним ВНЗ. Те, що ми там побачили, нас вразило. Замість порожніх суперечок, люди, виявляється, вже декілька років працюють у системі приватного ВНЗ, реалізують те, про що можна тільки мріяти. Ми побачили чудово обладнані комп’ютерні аудиторії, зал машинопису і діловодства, кабінет риторики тощо” [8, с. 196].

Невтомний організатор Ф. Піддубний продовжує працювати, вважаючи що «Золотий ключик благоденства лежить у сфері вільного підприємництва». Він читав курс лекцій «Як стати багатим?». Його книга «Як стати бізнесменом», що вийшла друком у 1995 р. у видавництві «Молодь», проголошує ту саму ідею: багата людина – багате суспільство, держава. Держава, що намагається розбагатіти на зубожінні людей, сама приречена на жебракування.

У записній книжці Федора Івановича червоним чорнилом виділені слова: «Обравши щось як зірку, тримаєте шлях до неї неухильно». Для колективу Ф. Піддубного такою зіркою став Гарвард. І це означає не якусь визначену географічну точку, а великий інтелектуальний центр, флюїди від якого розходяться в усі кінці планети. У загальному вигляді ідею «українського Гарварда» коротко можна сформулювати так: створити насамперед великий навчальний центр, де б готували фахівців найвищої кваліфікації, гармонійних у всіх планах людей, здорових фізично і морально. Навчання буде поєднуватися, як і у Гарварді, з великою наукою. “Розв’яжіть мені руки, довірте! А у випадку неспіху – засудіть”, – говорить Ф. Піддубний [7].

Отже, 1995 р. був зірковим для Ф. Піддубного та вершиною його освітньої і суспільної діяльності. В МІУБ на платній основі із вчорашніх школярів та офіцерів, звільнених з рядів Збройних сил України у зв’язку зі скоренням, стали готувати бізнесменів і підприємців за спеціальностями: менеджер-організатор виробництва, маркетинг-директор виробництва, маркетинг-директор – консультант з ринку і цін, референт-перекладач (англійський, турецький,

китайський, есперанто), економіст-бухгалтер, юрист-менеджер, менеджер-еколог, фермер-менеджер, менеджер з організації туризму і одночасно референт-перекладач.

Будучи новатором, ентузіастом бізнес-освіти Ф. Піддубний при визначенні спеціальностей виходив з практики, з привабливості назви для абітурієнтів. У вузі Федора Івановича майже всі спеціальності нестандартні, такі, що не були затверджені у переліку спеціальностей Міністерством освіти, навчальні плани теж ніхто в міністерстві не затверджував. Тому довго це продовжуватися не могло. З інституціоналізацією недержавної освіти умови діяльності приватних вузів наближалися з державними вузами. У 1995–1996 рр. були затверджені стандартні та загальні для вузів всіх форм власності форми навчальної діяльності та зміст освіти.

Повною несподіванкою для багатьох був швидкий крах такого ззовні успішного та процвітаючого вишу. Труднощі почалися в 1996 р. Виявилось (через п'ять років існування), що ліцензії у ВНЗ не має, що сам Ф. Піддубний начебто не має вищої освіти, що студенти платять за навчання (нібито, за гроші можна і диплом купити). Поки приватна вища освіта не була повноцінно легалізована, Ф. Піддубний міг робити те, що вважав доцільним, не рахуючись з міністерськими державними стандартами. З легалізацією та інституціоналізацією недержавної освіти стали очевидними різкі розбіжності порядків у МІУМБ зі стандартами.

Одного того, що навчання в МІУМБ тривало три роки, що спеціальності були нестандартні, а навчальні плани не проходили затвердження, було достатньо, щоб закрити ВНЗ. Дипломи державного зразка випускникам МІУМБ видавати у нових умовах було неможливо. Це стало головною причиною закриття вузу. Позаринкова конкуренція була характерною рисою економічних відносин в Україні тих часів.

Федір Іванович довго тримався, використовуючи зв'язки, заступництво своїх захисників. Але тодішній мер м. Слов'янськ разом з депутатами міськради зважали на "шкідливість" такого вишу в місті. Почалися численні перевірки, арешти рахунків, затримка зарплати співробітникам.

Ф. Піддубний іде рятуючись від переслідувань і арешту в Росію, залишивши замість себе ядро вірних соратників. Ті навіть організували біля стін Донецької обласної адміністрації пікет з викладачів, щоб Федора Івановича не переслідували та дали працювати вишу. Але заклад закрили. Інститутську агрофірму «Джерело», де проходили практику студенти, яка мала більше ніж 100 корів, племінну конєферму, теплиці, вулики, пекарню, більше 50 тракторів і автомобілів було розкрадено.

Про студентів МІУМБ подбало Міністерство освіти. Частина студентів була розподілена у державні ВНЗ. Деякі студенти продовжували навчання в російських філіях МІУМБа, які продовжували діяти. Більша частина студентів численних філій в Україні була зарахована в освітні структури Європейського університету (на той час Україно-фінського інституту менеджменту). З часом там, де не було приміщень для навчання, побудували навчальні корпуси. Згодом студенти колишнього МІУМБ отримали дипломи державного зразка. Але вже без Ф. Піддубного.

Сам Ф. Піддубний у цей час у Росії відкривав філії і підтримував зв'язок зі своїм ВНЗ. Але 15 травня 1996 р в Москві на Білоруському вокзалі російські правоохоронці за запитом дончан затримали Ф. Піддубного.

Спочатку за станом здоров'я Ф. Піддубного помістили в лікарню, звідти через місяць він усе-таки був вивезений в Україну. Прокуратура Слов'янська порушила кримінальну справу. Почалося слідство, але серйозних злочинів не було виявлено. За вимогою адвоката через два роки Ф. Піддубному спочатку змінили міру утримання під вартою і випустили під домашній арешт та під підписку про невиїзд. Але дев'ять томів кримінальної справи і незговірливість Ф. Піддубного дали слідчим привід заарештувати його вдруге. Його перевели зі Слов'янська в Артемівськ. Федору Івановичу ставилося в провину здійснення незаконних валютних операцій, відхилення від сплати податків, посадова підробка, шахрайство. Федору Піддубному інкримінувалися злочини за ст. 148–3 КК України (порушення порядку підприємницької діяльності), ч. 3 ст. 148–2 КК України (ухиляння від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів), ч. 2 ст. 143 КК України (шахрайство), ч. 2 ст. 172 КК України (посадова підробка) [10].

Він скаржився, писав клопотання. Упертість і наполегливість арештанта дратували слідчих. І 17 січня 1998 р. з ним трапилася дивна подія. Вночі в камері ректор якось дивно травмувався. На прес-конференції прокурорський працівник затверджував, що Ф. Піддубний упав у сні, ударився головою об батарею. Від цього він одержав струс мозку, рвано-рубану рану носа, гематому правої

лобової частини голови. Ректор же стверджував, що пам'ятає, як його вдарили по голові, і він знепритомнів. Кримінальну справу по цьому факту заподіяння збитку здоров'ю збуджувати не стали [10]. За наступні два роки перемінилося 5 слідчих, перш ніж Ф. Піддубного звільнили – до суду. Пізніше з'ясувалося, що відповідно до Указу Президента від 24 липня 1998 р. його справа підпадала під амністію, а всі інкриміновані йому статті не передбачали взяття під варту або були введені в дію після подій, на яких будувалося обвинувачення. І лише влітку 2000 р. адвокату Олексію Гловову вдалося домогтися звільнення свого 72-літнього підзахисного, змінивши запобіжний захід на підписку про невиїзд.

7 лютого 2005 р. Старший слідчий управління УМВД України в Донецькій області О. Пилипенко ухвалив рішення зняти арешт із майна (комп'ютерів, документів, книг, транспорту й інших матеріальних цінностей) Міжнародного інституту управління, бізнесу і права (МІУБП, м. Слов'янськ) і майна Ф. І. Піддубного (грошових внесків, земельної ділянки і будинку, автомобіля й ін.), поставивши в такий спосіб крапку в кримінальній справі проти опального професора, ректора «українського Гарварда».

Здобувши свободу Ф. Піддубний вирішив продовжувати справу свого життя. У планах Федора Івановича були організація і проведення спеціальних тренінгів, семінарів (у тому числі через електронну пошту в мережі Інтернет) для бізнесменів-початківців Слов'янська, Краматорська і регіону. Також був запланований випуск газети-булетеня "Розбудіть сплячого генія", де планувалося розповідати про нові методики в освіті для школярів і студентів. Ф. Піддубний був готовий зустрічатися і ділитися з молодими підприємцями своїм досвідом підприємця й організатора, відповідати на актуальні питання. Тренінги проводилися досвідченими педагогами, доцентами і професорами кафедр менеджменту й управління регіону. Серед тем тренінгів: "Системний аналіз підприємницької діяльності", "Побудова оптимальних стратегій конкурентної боротьби", "Управлінський і кадровий аналіз", "Розвиток пам'яті". В програмі тренінгів передбачено ділові рольові ігри з моделюванням реальних бізнес-ситуацій.

Для ефективного втілення задуманого і проведення цих семінарів для цільової аудиторії Ф. І. Піддубним був організований клуб підприємців і перших керівників підприємств "Top Manager Club". Завдання клубу – розширення можливостей інформаційного обміну з питань адміністрування і застосування на практиці досягнень у сфері сучасного менеджменту. Для участі в роботі клубу запрошувалися всі зацікавлені керівники підприємств, підприємці і бізнесмени. Засідання клубу планувалося проводити в Слов'янську, Краматорську, Донецьку, Харкові, Дніпропетровську, Москві. У програмі – презентації, рольові ігри і ділове спілкування.

У Слов'янську відкриває свою філію університет Тихоокеанського узбережжя США, тепер тут можна було одержати ще один диплом, не виїжджаючи за океан. Рейтинг навчального закладу Ф. Піддубного зростає. За результатами експертного опитування "Рейтинг вузів", проведеного в рамках Міжнародної кадрової академії, акредитованої при Європейському центрі вищої освіти й Об'єднаній Раді Європи ЮНЕСКО, перемогу отримав ректор Міжнародного інституту управління, бізнесу і права Ф. І. Піддубний.

Про останні роки життя легендарного ректора МІУБП розповів соратник Федора Івановича, проректор Міжнародного інституту управління, бізнесу і права Сергій Немирич. "Після випробувань, що випали на його долю, Федір Іванович сильно здав. Життя навчило його робити те, чого він ніколи не робив би раніше, – шукати компромісів. Чи хотів він помститися своїм кривдникам, що розорили справу його життя? Не знаю, не можу сказати напевно. Один час він навіть збирався з ними судитися, а потім суди відійшли на другий план. Ф. Піддубний задався ідеєю відродити МІУБП – ще з більшим розмахом. Він створив Інститут дистанційної освіти, зареєструвавши його у Великобританії, у січні 2008 р. інститут повинний був уже відкритися. Ми вели також переговори з Кембріджським університетом, щоб той надав нам свій статус для відкриття в Слов'янську студії мозаїки. Чому Ф. Піддубний повернувся в Слов'янськ, адже в нього було багато пропозицій від колишніх учнів – кликали оселитися й у Москві, і в Криму? Думаю, пояснення доволі просте. Федір Іванович хотів відновити своє чесне ім'я саме там, де воно було утопано в бруд. Він хотів відродити свій Гарвард і повернути чесне ім'я" [11].

На жаль, не всі плани ентузіасту недержавної освіти судилося реалізувати: 21 грудня 2007 р. закінчилося життя Федора Івановича Піддубного, видатного педагога, академіка та організатора приватної освіти.

Таким чином, Ф. І. Піддубний ціною великих зусиль, долаючи перешкоди і проблеми зумів створити перший найбільший недержавний вуз України. Невичерпний оптимізм допоміг видатному педагогу, ентузіасту бізнес-освіти впевнено йти до поставленої мети. Він був серед когорти першопрохідників приватної освіти. Федір Іванович нестандартна особистість, новатор, сильна, вольова, цілеспрямована людина. Справедливою оцінкою результатів його реформаторської діяльності було рішення Академії економічних наук України та Європейської академії регіональних наук прийняти Ф. І. Піддубного у свої члени як академіка. У лютому 2007 р. академіку Ф. Піддубному присвоєно звання професора й академічного радника Інституту нафти і газу Трінті-коледжу – провідного університету (Лондон), і він був включений до альманаху “500 видатних людей світу”.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Приватная высшая школа в объективе времени: украинский вариант: монография / под общ. ред. В. И. Астаховой; М-во образования Украины; ХГИ «НУА». – Х., 2000. – 464 с.
2. Добрянський І. А. Приватна вища освіта: філософія, історія, практика / І. А. Добрянський. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2006. – 305 с.
3. Огаренко В. М. Недержавна вища освіта в Україні: перше десятиліття: Історичний нарис / В. М. Огаренко; Запорізький ін-т держ. та муніципального управління. – Запоріжжя: РВП "Видавець", 2000. – 162 с.
4. Сидоренко О. Л. Приватна вища освіта: шляхи України у світовому вимірі. / О.Л. Сидоренко. – Х.: Основа, 2000. – 255 с.
5. Поддубный Ф. И. Разбудите спящего гения [Електронний документ] / Ф. И. Поддубный. – Режим доступа: <http://www.poddubnij.nm.ru/index3.htm>.
6. Биография академика Федора Поддубного [Електронний документ]. – Режим доступа: <http://www.poddubnij.nm.ru/index2.html>.
7. Евтушенко А. Ректор на лобном месте / А. Евтушенко // Зеркало недели. – 1995. – 8 сентября. – № 35 (48) 2.
8. Через тернии... / под общ. ред. В. И. Астаховой. – Х., 1999. – 384 с.
9. Ильенко А. Судьба украинского Гарварда / А. Ильенко // Народная воля. – 2005. – 30 июня. – №10 (105).
10. Про прокурора Юрия Удальцова [Електронний документ]. – Режим доступа: http://cipo.com.ua/index.php?sect_id=2&aid=1167.
11. Он хотел возродить свой Гарвард и вернуть честное имя [Електронний документ]. – Режим доступа: <http://www.imm2000.narod.ru/remember.htm>.

SUMMARY

The history of non-state university MIUBP and the biography of its founder F.I.Poddubnij are considered in the article. Mental characteristics of the pionurs of non-state education, especially their ambitions, adventurism and mechanistic views on their activity are analysed.

І. А. ОРЄХОВА

КРИМСЬКЕ ПИТАННЯ У ДЗЕРКАЛІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ТА РОСІЙСЬКОЇ АНАЛІТИКИ

У новому політичному просторі, що утворився після розпаду СРСР в 1991 році, на перший план за своїм значенням вийшов комплекс російсько-українських міждержавних і міжнаціональних відносин. Цей комплекс проблем є геополітичним за своєю суттю. І з їх позитивним розвитком обґрунтовано пов'язується формування стійкої, багатополлярної геополітичної моделі світу. Україна і Російська Федерація являються двома найбільшими за своїм людським, інтелектуально-технічним і економічним потенціалом державами, що утворилися на пострадянському євразійському просторі. Майже відразу, з перших кроків, відносини між Російською Федерацією та Україною набули характеру певного протистояння і були відзначені конфронтацією з цілого ряду найважливіших політичних питань.

Чимало таких гострих питань російсько-українських відносин пов'язано із Кримом. З моменту проголошення Україною незалежності українсько-російські відносини лихоманило